

Atitudini ale studenților din România în timpul pandemiei de COVID-19

■ ALEXANDRA CHIPĂILĂ, BIANCA BLAJA

[University of Bucharest]

Abstract

The Sars-Cov-2 pandemic has generated many problems in diverse social areas, including education. The aim of the present study is to find out the specific ways in which the pandemic has an effect regarding anxiety and sadness amongst Romanian students. In order to achieve this goal, we made an online questionnaire which was completed by 1,062 students from all geographical areas of Romania. This study reveals that students were exposed to additional stress with the onset of the pandemic, the states of anxiety and sadness amplifying. These states were influenced by mass media, to which was added the impossibility of socialization, the uncertainties regarding the professional career, but also the lack of confidence in crisis management authorities.

Keywords

Sars-Cov-2; educational system; students; anxiety; Romania

Introducere¹

Pandemia de COVID-19 a creat probleme în multe domenii ale societății. Spre exemplu, în turism, domeniul în care se anunță că peste 60% din locurile de muncă vor fi afectate, avertizează World Travel & Tourism Council². În plus, au fost afectate și transporturile aeriene. Datele pe primele trei trimestre din 2020 arată că transportul aerian de pasageri a scăzut cu 66%, prin comparație cu aceeași perioadă a anului precedent³. Aeroporturile din România au operat zboruri pentru 6,1 milioane de pasageri, față de 17,7 milioane de pasageri în ianuarie-septembrie 2019. Sectorul cultural este, de asemenea, serios afectat. În

1 Analiza noastră a constituit tema de la seminarul „Metode și metodologii de cercetare” (Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, Universitatea din București). Îi mulțumim profesorului de la seminar, lect. univ. dr. Aurelian Giugăl, din partea căruia am beneficiat de suport pe tot parcursul demersului nostru.

2 Lia Reman, „Transporturile și turismul, cele mai afectate de pandemia COVID-19/ Cum s-a schimbat comportamentul de călătorie și care sunt cele trei scenarii luate în calcul pentru redresarea acestor sectoare”, *G4Media.ro*, 8 aprilie 2021.

3 Răzvan Botea, „Industria de transporturi aeriene, una dintre cele mai afectate de pandemie, începe să se pregătească de revenire. Sectorul va recupera pierderea din 2020 undeva în 2024”, *Ziarul Financiar*, 29 ianuarie 2021.

țara noastră, dacă finanțările alocate pentru domeniul cultural erau oricum sub media europeană, criza provocată de coronavirus a accentuat problemele cu care se confruntă instituțiile de cultură publice sau private, dar și artiștii independenți. Directorul Institutului Național de Statistică, Tudorel Andrei, afirma că, în România, numai 30% din populație participă la cel puțin o activitate culturală pe parcursul unui an, media europeană fiind peste 60%⁴.

Domeniul educației, prin suspendarea cursurilor față în față și trecerea în online, este unul din domeniile care a suferit transformări substanțiale privind organizarea cursurilor și seminariilor, desfășurarea examenelor etc. Astfel, studenții, ca și marea masă a populației, au trăit cu temerea de a nu fi infectați cu noul virus, s-au supus obligativității de a rămâne în case pe perioade lungi de timp, au frecventat orele de pregătire doar pe platforme digitale, fiind, prin urmare, în imposibilitatea de mai socializa față în față.

Anxietatea în rândul studenților în perioada pandemiei cu virusul SARS-CoV-2 a ridicat numeroase semne de întrebare atât psihologilor, cât și profesorilor, fiind un subiect din ce în ce mai discutat de presa cotidiană. Abordările diverse ale acestei probleme stringente pot genera confuzie la prima vedere, însă toate teoriile se bazează pe aceeași idee: nevoile de socializare, de integrare în societate, de evoluție spirituală și intelectuală sunt umbrite de autoizolarea necesară în contextul pandemic, ducând la anihilarea sinelui, la pierderea contactului cu realitatea, la stări de nesiguranță, chiar depresie. Cei care au resimțit acut aceste stări sunt, așa cum arată prezentul studiu, inclusiv studenții.

Specialiști în domeniul psihologiei atestă că anxietatea este o stare firească având în vedere infectarea populației cu noul coronavirus, că aceasta ne poate ajuta, într-o oarecare măsură, să conștientizăm necesitatea respectării normelor sanitare în vigoare, însă datele puse în evidență de articolele apărute în presă conturează o cu totul altă perspectivă a acestei probleme. Astfel, chiar și înainte de pandemie, 1 din 5 studenți dezvoltau probleme emoționale, concretizate prin depresie, anxietate și teamă. Aceștia ajung, în consecință, să ceară ajutorul terapeuților și psihologilor pentru a reuși să facă față schimbărilor prin care trec⁵.

În aceste cadre generate de noul coronavirus, demersul nostru își propune să identifice efectele pandemiei în domeniul educației. Mai exact, suntem interesați de măsura în care studenții din România s-au confruntat cu stări de neliniște și tristețe. Pentru a atinge acest scop, am folosit o metodologie calitativă (un proces inductiv), aplicând un număr de 1.062 de chestionare studenților din centrele universitare din România, acoperindu-se toate regiunile geografice ale țării.

În continuare, articolul este structurat după cum urmează. După o discuție a principalelor analize și studii referitoare la stările de neliniște și tristețe în rândul studenților, detaliem apoi aspectele metodologice ale cercetării noastre. Analiza rezultatelor cuprinde sinteza răspunsurilor studenților și, în final, capitolul concluziv sintetizează rezultatele studiului.

Contextul realizării unui studiu ce are ca subiect stările de neliniște și tristețe în rândul studenților

Efectele pandemiei de Covid-19 nu sunt doar locale. Întreaga planetă a resimțit schimbări majore determinate în principal de necesitatea autoizolării și cea de a efectua activități în sistem *remote*. În categoria grupurilor afectate cel mai

4 Monica Chiorpec, „Cultura post-COVID-19”, *Radio România Internațional*, 23 mai 2020.

5 „1 din 5 studenți are probleme emoționale: teamă, anxietate și depresie”, *Știrile PRO TV*, 19 noiembrie 2017.

puternic de obligativitatea autoizolării și efectuarea activităților prin intermediul internetului se numără studenții.

Este bine știut faptul că mediul academic poate fi foarte solicitant și stresant, putând afecta deseori sănătatea mintală, chiar și în lipsa unei pandemii. Dar când în joc intervin incertitudinile academice viitoare, restricționarea de mișcare și întrevvedere cu membrii familiei, studenții devin mult mai vulnerabili la anxietate. Spre exemplu, un studiu din India ce vizează studenții din anul întâi de la facultatea de medicină arată că scorurile de anxietate au fost semnificativ mai mici la studenți înainte de pandemie decât cele din perioada de izolare⁶.

Mai mult, un studiu din Turcia, realizat pe un eșantion de 661 de persoane, prezintă și alte motive pentru care Covid-19 și natura sa pandemică sporesc temerile și anxietatea⁷. Printre acestea se numără și rata de transmitere a virusului, răspândirea acestuia, morbiditatea și mortalitatea. Așadar, studiul și-a propus să realizeze un instrument de colectare a datelor menit să evalueze riscul perceput și anxietatea persoanelor care trăiesc în Turcia, în contextul pandemiei de Covid-19. Rezultatele au arătat că o creștere cu o unitate a riscului perceput pentru sănătate legat de COVID-19 duce la o creșterea de 0,47 unități a anxietății, stabilindu-se că variabila care afectează cel mai mult anxietatea oamenilor este cea referitoare la sănătate.

Un alt studiu relevant pentru cercetarea noastră și-a propus să stabilească în ce măsură virusul și anxietatea indusă de acesta afectează sănătatea mintală a oamenilor din Nigeria. Analiza concluzionează că starea mentală în perioada pandemiei de COVID-19 trebuie să fie o prioritate a guvernului deoarece este în strânsă legătură cu măsurile impuse și anxietatea derivată din acestea⁸.

De asemenea, în China, un grup de cercetători a abordat o temă similară cu cea propusă de noi⁹, urmărind nivelul anxietății studenților imediat după izbucnirea pandemiei. Astfel, pentru a obține rezultate relevante, a fost selectat un eșantion format din 3.611 studenți cu vârste cuprinse în intervalul 18-24 de ani, tinerii primind chestionare raportate la *Self Rating Anxiety Scale*¹⁰. Concluzia cercetătorilor subliniază ideea conform căreia pandemia și-a pus amprenta puternic asupra stării mentale a studenților, nivelul anxietății acestora fiind mult mai mare în comparație cu valorile normale înregistrate în viața de zi cu zi.

În contemporaneitate, avem de-a face cu distincții în ceea ce privește comportamentul bărbaților și cel al femeilor, deși deseori se regăsesc în situații similare. Astfel, a fost realizat un studiu numit „COVID-19 Induced Anxiety and Protective Behaviours During COVID-19 outbreak: Scale Development and Validation”¹¹. Cercetătorii ce au inițiat această analiză au selectat un eșantion format din 215 studenți, evaluând nivelul lor de anxietate în funcție de mai multe criterii: CIAS – scala de anxietate indusă de COVID-19, PBCS – comportamentul

6 Magna Manjarenka, Mona Pathak, „COVID –19 Lockdown Anxieties: Is student a vulnerable group?”, *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health* 17/1 (2020): 72.

7 Erkan Ari, Veyzel Yilmaz, Inci Arkan, „The Effect of Perceived Risk of COVID-19 on Anxiety: Developing a Scale”, *Integrative Journal of Medical Sciences* 7 (2020): 2.

8 Chioma Mildred Ojaku, Steven Iorfa, Philip C Mefoh, Olivermichael Ezeuzo, Ijeoma Chidimma Odinko, „COVID-19-Induced Anxiety and Covid-19 Precautionary Measures as Predictors of Mental Wellbeing of Nigerians”, *International Journal of Behavioral Sciences* 14/3 (2020): 149.

9 Chongying Wang, Hong Zhao, „The Impact of COVID-19 on Anxiety in Chinese University Students”, *Frontiers in Psychology* (2020). Doi 10.3389/fpsyg.2020.01168.

10 Pentru informații suplimentare, vezi W. W. Zung, „A rating instrument for anxiety disorders”, *Psychosomatics* 12 (1971).

11 Abanoub Riad, Yi Huang, Liping Zheng, Steriani Elavsky, „COVID-19 Induced Anxiety and Protective Behaviors During COVID-19 Outbreak: Scale Development and Validation”, *medRxiv* (2020): 1.

de protecție în funcție de restricțiile impuse în timpul pandemiei, dar și CRKS – scala cunoștințelor despre virusul SARS-CoV-2. Rezultatele au scos la lumină diferențe clare între femei și bărbați, studentele manifestând o protecție mai mare (PBCS) în comparație cu studenții. Astfel, scala folosită a fost relevantă pentru obiectul cercetării și poate fi utilizată pe viitor în studiile despre răspândirea altor boli transmisibile.

Totodată, impactul puternic al pandemiei asupra sănătății mintale a oamenilor a fost măsurat și prin intermediul unui studiu complex realizat pe un eșantion de 205.084 de persoane din Europa de Vest și de Nord. Concret, în țări precum Danemarca, Franța, Olanda și Marea Britanie au fost evaluate îngrijorările respondenților legate de răspândirea rapidă a virusului SARS-CoV-2 și nivelurile acestora de singurătate. Astfel, cercetătorii ce au realizat această analiză, „Loneliness, worries, anxiety and precautionary behaviours in response to the COVID-19 pandemic: A longitudinal analysis of 200.000 Western and Northern Europeans”¹², au concluzionat că îngrijorările legate de COVID-19 au fost în mod constant ridicate în fiecare țară, dar au scăzut în timpul fazelor de relaxare treptată a măsurilor de siguranță – starea de urgență etc. Pe de altă parte, în timp ce doar 7% dintre respondenți au raportat niveluri ridicate de singurătate în Olanda, procentele au fost mai mari în restul celorlalte țări (valori cuprinse între 13-18%). În toate regiunile geografice vizate, persoanele mai tinere și persoanele cu antecedente de boli mintale au exprimat cele mai înalte niveluri de singurătate.

Atât din punct de vedere profesional, cât și personal, viața studenților a suferit schimbări majore în perioada pandemiei de COVID-19. Situația este demonstrată într-un studiu realizat în Italia. Specific, pe un eșantion de 501 de studenți, au fost investigate efectele pandemiei asupra stării psihologice a studenților¹³. Rezultatele cercetării au relevat faptul că 35,33% dintre respondenți au fost clasificați ca anxioși, iar 72,93% deprimăți. Peste 90% dintre respondenți au înțeles bine măsurile preventive, iar peste 70% au suferit din cauză că nu se puteau vedea fizic cu prietenii și partenerii. O creștere a apariției anxietății a fost asociată cu genul feminin, statutul de student în Roma, imposibilitatea de a participa la cursurile universitare, distanța față de colegi și incapacitatea de a-ți vedea fizic partenerul.

Metodologie

Având în vedere specificul temei abordate, am ales ca instrument de cercetare chestionarul, acesta fiind format din șase secțiuni¹⁴ și 27 de întrebări. În acest articol vom face o prezentare descriptivă pentru două din cele șase teme alocate, respectiv (1) Informații despre starea de spirit generală și (2) Informații

12 Tibor V. Varga, Feifei Bu, Agnete S. Dissing, Leonie K. Elsenburg, Joel J. Herranz Bustamante, Joane Matta, Sander K.R. van Zon, Sandra Brouwer, Ute Beultmann, Daisy Fancourt, Klaus Hoeyer, Marcel Goldberg, Maria Melchior, Katrine Strandberg-Larsen, Marie Zins, Amy Clotworthy, Naja H. Rod, „Loneliness, worries, anxiety, and precautionary behaviours in response to the COVID-19 pandemic: A longitudinal analysis of 200,000 Western and Northern Europeans”, *The Lancet Regional Health – Europe 2* (2021): 1.

13 Leonardo Villani, Roberta Pastorino, Enrico Molinari, Franco Anelli, Walter Ricciardi, Guendalina Graffigna, Stefania Boccia, „Impact of the COVID-19 pandemic on psychological well-being of students in an Italian university: a web-based cross-sectional survey”, *Globalization and Health 17/39* (2021): 11-12.

14 (i) Informații despre studenți; (ii) Informații despre starea de spirit generală; (iii) Informații despre starea de spirit în timpul lockdown-ului; (iv) Informații despre locurile publice; (v) Percepția asupra comunicării din pandemie; (vi) Date demografice.

despre starea de spirit în timpul *lockdown*-ului. Chestionarul a fost distribuit în mediul online printre studenții din România în intervalul 18 aprilie și 18 mai 2021. Acesta a fost completat sub protecția anonimatului, iar în decurs de o lună s-au înregistrat un total de 1.062 (1.057 valide) de răspunsuri de la studenți din toată România. Pentru a disemina chestionarul către cât mai multe zone geografice ale țării am utilizat metoda *snowball*.

Din punct de vedere demografic, 68.8% dintre respondenți locuiesc în mediul urban, iar 31.2% provin din mediul rural. Totodată, ponderea studentelor ce au răspuns chestionarului este mult mai mare comparativ cu cea a studenților (72,2% studente și 27,8% studenți). Important pentru cercetarea noastră a fost și locul în care au stat studenții în perioada pandemiei, astfel, am aflat din datele obținute că 33,2% dintre respondenți au rămas în același loc în care trăiau și înainte, deoarece județul în care s-au născut și cel în care își desfășurau studiile corespund, 59,1% s-au întors în localitatea natală. Doar 2% au rămas în localitatea în care aveau și campusul universitar. Totodată, am fost interesați și de activitatea profesională a studenților. Conform răspunsurilor primite, 70,8% dintre respondenți sunt studenți, fără a avea și altă ocupație, 9,2% dintre aceștia muncesc *full-time*, iar 6,9% lucrează *part-time*. Ponderea celor care lucrează *full-time* sau *part-time remote* a fost doar de 5,6%.

Rezultate

Participanți din diferite provincii ale României au fost incluși în studiu, reușind să acoperim cu cel puțin un respondent fiecare județ al țării, cu două excepții – județele Covasna și Satu Mare¹⁵. Studiul dorește să ofere date cu privire la măsura în care studenții din România au fost afectați psihologic de pandemia cu virusul SARS-CoV-2. Așadar, chestionarul aplicat unui număr de 1.062 de studenți cuprinde o secțiune dedicată stării de spirit a respondenților din timpul *lockdown*-ului, dar și înainte de acesta. Studenții au răspuns la afirmații ce vizau starea psihologică dinainte și din timpul carantinei conform următoarei scale: 1 – dezacord puternic; 2 – dezacord; 3 – neutru; 4 – acord; 5 – acord puternic.

Pentru a putea determina concret cum a influențat carantina stările de neliniște și tristețe ale studenților în timpul pandemiei cu virusul SARS-CoV-2, cercetarea noastră a inclus și elemente menite să identifice modul în care respondenții se raportau la aceste trăiri în perioada ante-carantină. Astfel, la întrebarea *În viața de zi cu zi, problemele apărute aduc un nivel mare de stres asupra mea*, un număr de 562 de studenți (un procent de 53,2%) au răspuns cu acord și acord puternic. Pe de altă parte, la întrebarea *În cea mai mare parte a timpului sunt relaxat(ă), iar starea mea de spirit nu este afectată de problemele apărute*, doar 28,0% dintre respondenți au ales acord și acord puternic. Vedem astfel că majoritatea studenților erau afectați de problemele cotidiene și înainte de pandemia de COVID-19.

În ce măsură aceste stări deja existente au fost accentuate de pandemie? Așadar, prin întrebarea *Carantina impusă de autorități în urma izbucnirii pandemiei cu virusul SARS-CoV-2 a accentuat stresul deja existent în viața mea* am dorit să aflăm concret gradul în care stările de neliniște și tristețe ale respondenților au fost afectate de modificările aduse de pandemie în viața lor cotidiană. Dintr-un total de 1.057 de răspunsuri valide, 347 studenți (un procent de 32.8%) au ales 5 (acord puternic), 269 (25.4%) – 4 (acord) și doar 113 (10.7%) au ales 1 (dezacord puternic) – Tabelul 1.

15 Pentru distribuția geografică a respondenților, vezi Figura 1 din Anexă.

Tabelul 1. Distribuția răspunsurilor la întrebarea *Carantina impusă de autorități în urma izbucnirii pandemiei cu virusul SARS-CoV-2 a accentuat stresul deja existent în viața mea*

Valid/ Necompletat	Scala 1-5	Frecvență	Procent	Procent răspunsuri valide
Valid	1	113	10,6	10,7
	2	146	13,7	13,8
	3	162	17,1	17,2
	4	269	25,3	25,4
	5	347	32,6	32,8
	Total	1057	99,4	100
Necompletat		6	0,6	
Total		1063	100	

Acest stres se poate transforma în stări de neliniște și tristețe, chiar anxietate. În acest sens, la întrebarea din chestionar care vizează aceste stări: *În timpul carantinei am simțit deseori stări de neliniște sau tristețe* distribuția răspunsurilor studenților a fost următoarea – Tabelul 2.

Tabelul 2. Distribuția răspunsurilor la întrebarea *În timpul carantinei am simțit deseori stări de neliniște sau tristețe*

Valid/ Necompletat	Scala 1-5	Frecvență	Procent	Procent răspunsuri valide
Valid	1	89	8,4	8,4
	2	150	14,1	14,2
	3	172	16,2	16,3
	4	270	25,4	25,5
	5	376	35,4	35,6
	Total	1057	99,4	100
Necompletat		6	0,6	
Total		1063	100	

Prin urmare, peste 60% dintre studenți au răspuns că în perioada de izolare au fost adesea triști și neliniștiți (4 – acord și 5 – acord puternic). Procentul cumulat pentru răspunsurile acord și acord puternic e mult mai mare la persoanele de sex feminin (67,2%) și mult mai mic în cazul sexului masculin (45,6%).

De asemenea, ne-am propus să testăm în ce măsură știrile din media (clasice – TV și online) au contribuit la amplificarea sentimentului de teamă, frica de infecție cu noul virus etc. Acord și acord puternic au răspuns 361 studenți (un procent cumulat de 34,2%). Această valoare, una, totuși, nu foarte mare, vine în concordanță cu anumite studii care arată că anumite mesaje transmise prin intermediul media induc frică¹⁶.

¹⁶ Glenn G. Sparks, „Fear Induction through Media Content”, în Wolfgang Donsbach (editor), *The International Encyclopedia of Communication*, 12 Volume (New York: Wiley-Blackwell, 2008); Radek Trnka, Radmila Lorencova, „Fear, Anger, and Media-Induced Trauma During the Outbreak of COVID-19 in the Czech Republic”, *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy* 12/5 (2020): 546.

O altă întrebare din chestionar ce suna astfel: „În timpul carantinei, am fost mai afectată psihologic de sentimentul de singurătate decât de frica de infectarea cu COVID-19” a oferit următoarele date: 28.8% au ales 5 (acord puternic), 20.2% au ales 4 (acord) și 17,9% au ales 1 (dezacord puternic).

O altă secțiune cuprinsă în chestionar urmărește percepția studenților asupra comunicării autorităților centrale din timpul pandemiei. Am fost interesate de aceste date deoarece o comunicare defectuoasă a autorităților în astfel de situații limită poate fi un factor suplimentar ce contribuie la amplificarea stărilor de neliniște și tristețe. Astfel, la întrebarea: „Cât de utilă a fost/este comunicarea autorităților centrale (Guvern și Comitetul Național pentru Situații de Urgență) pe perioada pandemiei pentru dumneavoastră?” rezultatele arată că doar 8.5% au ales 5 (acord puternic) și 18.2% 4 (acord), în timp ce 34.4% au ales 3 (neutru) și 17.0 % au ales 1 (dezacord puternic). În ceea ce privește gradul de încredere în instituțiile ce informează populația în timpul pandemiei, răspunsurile studenților au fost următoarele: 4.5% au ales 5 (acord puternic) și 11,7% au ales 4 (acord), în timp ce 30.1% au răspuns cu 3 (neutru), 27,8% dezacord – 4 și 25.3% dezacord puternic – 1.

Sigur, sunt și alte elemente ce pot fi cuprinse în analiză – distincțiile în funcție de mediu (urban-rural), de gen sau spațiale (geografia răspunsurilor), dar în acest articol ne-am limitat la o simplă prezentare descriptivă a datelor, urmând ca o analiză viitoare să detalieze anumite aspecte ale cercetării noastre.

Concluzii

În urma analizei datelor colectate, o concluzie a studiului constă în faptul că stărilor de neliniște și de tristețe, poate chiar anxietate, au fost amplificate de izolarea din timpul pandemiei. Studenții oricum experimentează stări de tristețe, deprimare, iar măsurile de izolare aduc un stres și o neliniște suplimentare. Imposibilitatea de a mai socializa, obligativitatea măsurilor de protecție, incertitudinile cu privire la parcursul profesional, stilul alarmant al știrilor din zona media clasice, dar și încrederea scăzută în autorități sunt doar câțiva factori ce au conturat aceste stări emoționale ale respondenților studenți.

Să faci față unei pandemii și să te confrunți cu lipsa de informații veridice poate crea confuzie și frustrare. Astfel că oamenii au fost determinați să se gândească la scenariile cele mai rele.

Studiul poate fi relevant pentru mai multe categorii de public. Starea mintală a studenților din timpul pandemiei este importantă atât pentru cadrele didactice, deoarece acestea au fost nevoite să modifice modul de predare, programa universitară și metoda de evaluare a studenților, cât și pentru posibiii angajatori, pentru că sunt direct afectați de nivelul de pregătire, capacitățile de comunicare ale viitorilor absolvenți, dar și de starea lor psihologică și rezistența la stres.

BIBLIOGRAFIE

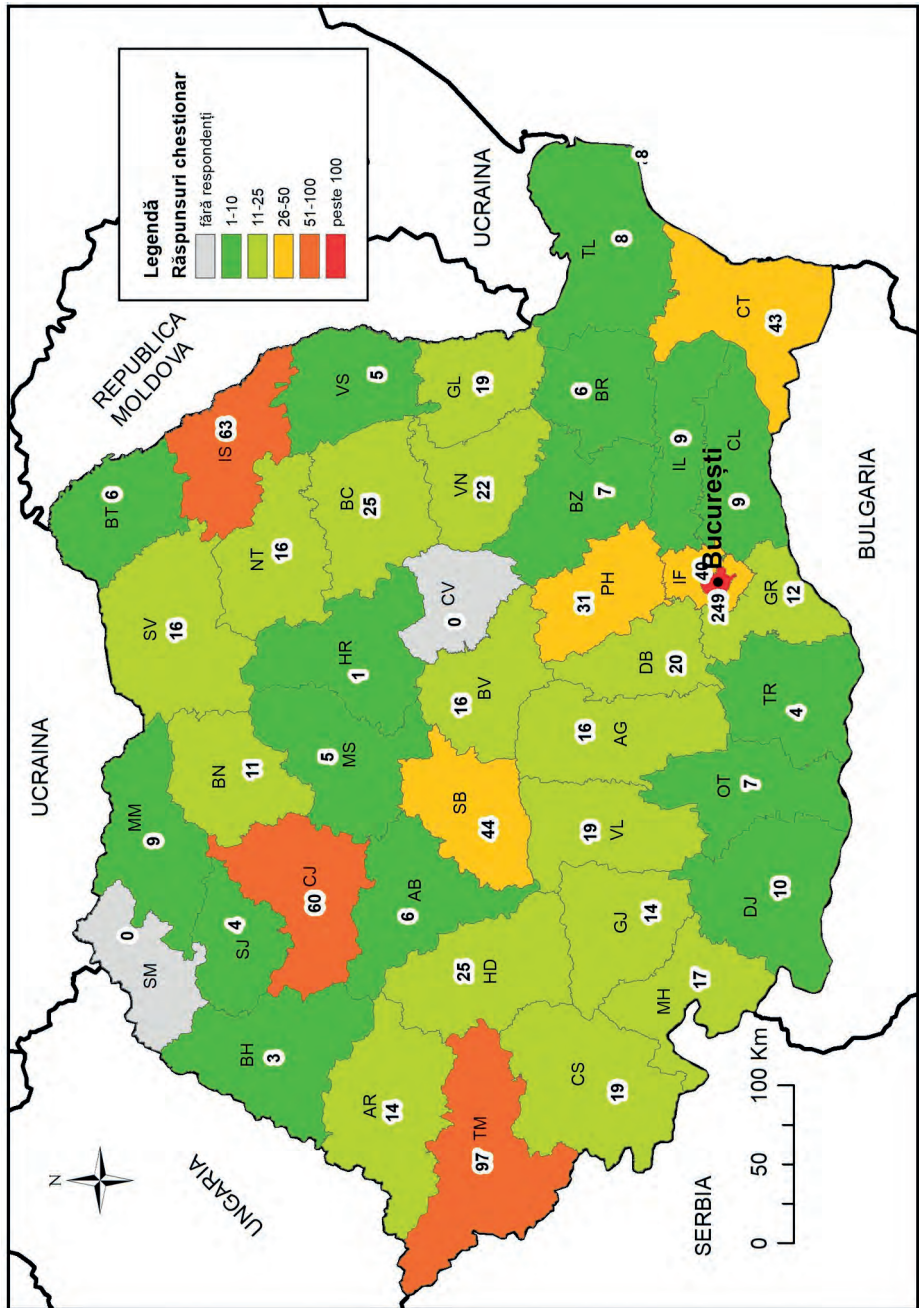
Abanoub Riad, Yi Huang, Liping Zheng, Steriani Elavsky, „COVID-19 Induced Anxiety and Protective Behaviors During COVID-19 Outbreak: Scale Development and Validation”, *medRxiv* (2020): 1-10.

Chioma Mildred Ojiaku, Steven Iorfa, Philip C Mefoh, Olivermichael Ezeuzo, Ijeoma Chidima Odinko, „COVID-19-Induced Anxiety and Covid-19 Precautionary Measures as Predictors of Mental Wellbeing of Nigerians”, *International Journal of Behavioral Sciences* 14/3 (2020): 149-154.

- Chongying Wang, Hong Zhao, „The Impact of COVID-19 on Anxiety in Chinese University Students”, *Frontiers in Psychology* (2020). Doi 10.3389/fpsyg.2020.01168.
- Erkan Arı, Veysel Yilmaz, İnci Arıkan, „The Effect of Perceived Risk of COVID-19 on Anxiety: Developing a Scale”, *Integrative Journal of Medical Sciences* 7 (2020): 1-7.
- Glenn G. Sparks, „Fear Induction through Media Content”, în Wolfgang Donsbach (editor), *The International Encyclopedia of Communication*, 12 Volume (New York: Wiley-Blackwell, 2008).
- Leonardo Villani, Roberta Pastorino, Enrico Molinari, Franco Anelli, Walter Ricciardi, Guendalina Graffigna, Stefania Boccia, „Impact of the COVID-19 pandemic on psychological well-being of students in an Italian university: a web-based cross-sectional survey”, *Globalization and Health* 17/39 (2021): 1-14.
- Lia Reman, „Transporturile și turismul, cele mai afectate de pandemia COVID-19/Cum s-a schimbat comportamentul de călătorie și care sunt cele trei scenarii luate în calcul pentru redresarea acestor sectoare”, *G4 Media.ro*, 8 aprilie 2021.
- Magna Manjarenka, Mona Pathak, „COVID –19 Lockdown Anxieties: Is student a vulnerable group?”, *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health* 17/1 (2020): 72-80.
- Monica Chiorpec, „Cultura post-COVID-19”, *Radio România Internațional*, 23 mai 2020.
- Radek Trnka, Radmila Lorencova, „Fear, Anger, and Media-Induced Trauma During the Outbreak of COVID-19 in the Czech Republic”, *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy* 12/5 (2020): 546-549.
- Răzvan Botea, „Industria de transporturi aeriene, una dintre cele mai afectate de pandemie, începe să se pregătească de revenire. Sectorul va recupera pierderea din 2020 undeva în 2024”, *Ziarul Financiar*, 29 ianuarie 2021.
- Tibor V. Varga, Feifei Bu, Agnete S. Dissing, Leonie K. Elsenburg, Joel J. Herranz Bustamante, Joane Matta, Sander K.R. van Zon, Sandra Brouwer, Ute Bültmann, Daisy Fancourt, Klaus Hoeyer, Marcel Goldberg, Maria Melchior, Katrine Strandberg-Larsen, Marie Zins, Amy Clotworthy, Naja H. Rod, „Loneliness, worries, anxiety, and precautionary behaviours in response to the COVID-19 pandemic: A longitudinal analysis of 200,000 Western and Northern Europeans”, *The Lancet Regional Health – Europe* 2 (2021): 1-9.
- W. W. Zung, „A rating instrument for anxiety disorders”, *Psychosomatics* 12 (1971): 371–379.

ANEXĂ

Figura 1. Distribuția răspunsurilor la chestionar pe județe¹⁷

¹⁷ Ți mulțumim lui Secăreanu George pentru realizarea acestei hărți.